

Бояркіна Ганна Вікторівна старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу, факультет міжнародних відносин
Національний авіаційний університет, Україна

ДЕЯКІ ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ ВИСЛОВІВ НАКАЗОВОГО ТИПУ В СУЧАСНІЙ ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кожен день, стикаючись з друзями, колегами, однокласниками, ми непомітно використовуємо чимало висловлювань/речень наказового типу, в яких ми звертаємося до оточуючих нас людей чи то з проханням, чи то з наказом. Подібні фрази є невід'ємною частиною спілкування в будь-якому прошарку суспільства. Вони можуть бути вжиті у формальній та неформальній комунікативній ситуації. Для відокремлення прохання від наказу ми можемо додати ввічливе “Будь ласка”. Але чи замислюємося ми над тим, як ми звертаємося безпосередньо до тієї особи, що виступає реципієнтом? Чи підбираємо правильні закінчення дієслів рідної мови під час звертання? У більшості випадків відповідь буде заперечна. Проте, не забуваймо, що від правильних звертань буде залежати подальше спілкування: надмірні наказові висловлювання не сприятимуть позитивному ходу справ; дуже лагідні наказові наративи так само не будуть діяти в повній мірі. Тому необхідно чітко та цілеспрямовано диференціювати подібні вислови за кількома параметрами: 1) обстановка, в якій проходить спілкування; 2) вік людини/людей, до якої/яких звертаються з проханням/наказом; 3) ступінь соціальних відносин між учасниками мовленнєвої комунікації. У поєднанні цих трьох критеріїв маємо змогу вірно та грамотно передати так звані імператив (“modo imperativo”). Цей граматичний термін походить від “imperare” (“правити, керувати, володарювати”) та має відношення до імператора (“imperatore”), тобто є прямим дериватом із значенням керування кимось. Таким чином, маємо пряму паралель між правлінням та висловами наказового типу.

Занурюючись в граматику рідної мови, ми знаходимо чіткі правила узгодження закінчень дієслів, за допомогою яких створюємо наказову фразу. Під час сумніву можемо перевірити точність вжитого закінчення у словниках. Проте, зазвичай, ми вживаємо необхідні закінчення автоматично (сідай/сідаймо/сідайте; відповідай/відповідаймо/відповідайте; куштуй/куштуймо/куштуйте; їж/їжмо/їжте; пиши/пишімо/пишіть; роби/робімо/робіть).

А що ж робити, коли ми вивчаємо іноземну мову і не маємо закладених навичок використання висловлювань наказового типу? Відповідь може бути стандартна: треба вивчати тему імператива за підручниками. З одного боку, все вірно. З іншого, маючи різні комунікативні ситуації, маємо усвідомлювати, що в підручниках не завжди висвітлюється ця тема в повному обсязі [3; 4].

На прикладі вивчення італійської мови та аналізу кількох підручників для початківців можемо стверджувати: щодо імператива залишається багато питань з урахуванням наступних критеріїв: 1) статус людини, до якої ми звертаємося з проханням чи наказом (“на ти/на Ви”); 2) комунікативна ситуація (формальна/неформальна); 3) кількість осіб, до яких апелюємо (однина/множина); 4) спонукальне дієслово є правильним або неправильним, перехідним чи неперехідним; 5) ключове дієслово є зворотнім або тим, що потребує додавання займенника прямого/непрямого додатка. Подані в підручниках правила утворення висловлювань наказового типу та наведені приклади відображають лише частину матеріалу [1; 2]. Таким чином, головним місцем правильного вживання імперативного вислову виступає реальна комунікативна ситуація, а головним об’єктом – людина-адресат (реципієнт).

На відміну від англійської мови, де сталі фрази, що утворені наказовим способом (“Come in/sit down/open/shut/give me/help me, please”), не мають відмінностей у закінченнях дієслів (найважливіших спонукальних формантах), в сучасній італійській мові саме по закінченнях в дієсловах можна відчутти суттєву різницю, а саме – до кого було звертання. Отже, вирішальним є закінчення і, помилившись із ним, можна принизити людину, потрапивши в незручну ситуацію. Для більшості італійців, незважаючи на їх просту манеру спілкування, коли вони пропонують майже відразу перейти на “ти” (“Diamoci del tu/possiamo darci del tu?”), офіційно-діловий етикет залишається все одно актуальним. Тому навіть звичайне та незмінне від особи-реципієнта вибачення англійською “Excuse me”, в італійській мові треба узгоджувати по закінченню головного збудника до дії (дієслова) з тим, до кого ми звертаємося: “Scusami (ти мене вибачай/пробачай мене) – Scusatemi (ви мене вибачайте/пробачайте) – Mi scusi (Ви мене вибачайте)” [6].

Задля виразу прохання про допомогу так само маємо узгоджувати закінчення дієслів та дивитися на додаткові маркери, які допомагають збагнути, кому потрібна допомога. Найпростішим наративом-імперативом тут виступає сталий вираз “Aiutami, per favore (ти мені допоможи, будь ласка)”.

Проте, обов'язково маємо слідкувати за тим, до кого звертаємося. У формальній обстановці, звісно, необхідно вжити змінену форму звертання у вигляді “Mi aiuti, per favore (Ви мені допоможіть будь ласка)”, де використовується інше закінчення дієслова та займенник прямого додатку передує спонукальному дієслову. У випадку звертання до кількох осіб маємо повернутися до початкової форми фрази на “ти”, змінивши лише закінчення “збудника”: “Aiutatemi, per favore (ви мені допоможіть, будь ласка)” [5].

Отже, як спостерігаємо на поданих вище прикладах, ми стикаємося з необхідністю обміркувати перед початком висловлювання наказового типу який саме варіант буде вдалий в тій чи іншій комунікативній ситуації. Не забуваймо про те, що стандартні вислови можуть бути персоналізовані за рахунок заміни, хто та кому має допомогти, тому різновидів прохання чи наказу про допомогу існує набагато більше, ніж можуть включати підручники. Подивимося наступні варіації:

aiutalo	ти допоможи йому	aiutatelo	ви допоможіть йому	lo aiuti	Ви допоможіть йому
aiutala	ти допоможи їй	aiutatela	ви допоможіть їй	la aiuti	Ви допоможіть їй
aiutaci	ти допоможи нам	aiutateci	ви допоможіть нам	ci aiuti	Ви допоможіть нам
aiutali	ти допоможи їм (чоловікам або чоловікам та жінкам у змішаному колективі/компанії)	aiutateli	ви допоможіть їм (чоловікам або чоловікам та жінкам у змішаному колективі/компанії)	li aiuti	Ви допоможіть їм (чоловікам або чоловікам та жінкам у змішаному колективі/компанії)
aiutale	ти допоможи їм (жінкам)	aiutatele	ви допоможіть їм (жінкам)	le aiuti	Ви допоможіть їм (жінкам)

Проте, для учня/студента/будь-якої людини, яка вивчає італійську мову, потрібен час та багато практики, щоб довести вживання подібних наративів в правильній формі автоматично.

У разі неможливості часто практикувати мову з носіями, пропонуємо прослуховування італійських пісень, які багаті на спонукальні вирази, що побудовані за допомогою наказового способу. В якості прикладу наводимо назви деяких музичних композицій, в яких закладений імператив: 1) “Ascolta il tuo cuore”/“Слухай своє серце” (Laura Pausini); 2) “Vieni da me”/“Йди до мене” (Le Vibrazioni); 3) “Portami via”/“Забери мене” (Le Vibrazioni); 4) “Dimmi”/“Скажи мені” (Le Vibrazioni); 5) “Sognami”/“Мрій про мене” (Biagio Antonacci); 6) “Vivimi”/“Живи в мені” (Biagio Antonacci); 7) “Apri il

cuore”/“Відкрий серце” (Adriano Celentano); 8) “Dormi amore”/“Спи, кохана” (Adriano Celentano); 9) “Confessa”/“Зізнайся” (Adriano Celentano); 10) “Torna a casa”/“Повертайся додому” (Måneskin); 11) “Lasciami stare”/“Дай мені спокій” (Måneskin); 12) “Apri tutte le porte”/“Відчини всі двері” (Gianni Morandi); 13) “Ricordami”/“Пам’ятай (про) мене” (Il Volo); 14) “Prenditi cura di me”/“Піклуйся про мене” (Alessandra Amoroso); 15) “Difendimi per sempre”/“Захисти мене назавжди” (Alessandra Amoroso).

Але найяскравішим представником “музичного імператива”, на нашу думку, виступає гурт Modà з їх багатьма композиціями, які з першої ноти свідчать про цільовий наказовий спосіб ключових висловлювань, що стають назвами пісень:

- 1) “Riesci ad innamorarmi”/“Спробуй закохатися в мене” (2004);
- 2) “Dimmi che non hai paura”/“Скажи мені, що не боїшся” (2004);
- 3) “Addormentati con me”/“Засинай зі мною” (2006);
- 4) “Non dire di no”/“Не кажи “ні” (2006);
- 5) “Scusa, amore”/“Пробач, кохана” (2008);
- 6) “Salvami”/“(В)рятуй мене” (2011);
- 7) “Dimmelo”/“Скажи мені це” (2013);
- 8) “Se si potesse non morire”/“Якщо можливо, не вмирай” (2013);
- 9) “Dimmi che sei felice”/“Скажи мені, що ти щаслива” (2016);
- 10) “Non andartene”/“Не ухोдь” (2016);
- 11) “Odiami”/“Ненавидь мене” (2016);
- 12) “Non te la prendere”/“Не злися/не ображайся” (2019);
- 13) “Guarda le luci di questa città”/ “Подивися на світло цього міста” (2020);
- 14) “Scusa se non lo ricordo più”/“Вибачай, якщо більше цього не пам’ятаю” (2022);
- 15) “Tirami l’amore in faccia”/“Кидай любов мені в обличчя” (2022);
- 16) “Resta qui con me”/“Залишайся тут зі мною” (2022);
- 17) “Lasciami”/“Залиш мене” (2023).

Серед наведених зразків виявляється зовсім маленький відсоток негативних імперативних висловів, однак вивченню способу побудови заперечних наративів також має бути відведено достатньо часу та практики.

Отже, під час прослуховування музики наше вухо можна достатньо добре натренувати сприймати спонукальні вислови та запам’ятовувати їх швидше та легше, не ігноруючи при цьому теоретичними знаннями, що даються в підручниках та граматичних посібниках.

Таким чином робимо висновок, що для опанування теми імператива,

потрібно мати не тільки багато практики, а й чітку увагу до структури побудови наказових висловів за всіма необхідними параметрами, які були наведені вище.

Список використаних джерел:

1. Alessandra M. M. L. Una grammatica italiana per tutti: una grammatica italiana per tutti 1 . Edizione Edilingua, 2014. 207 p.
2. Una grammatica italiana per tutti: una grammatica italiana per tutti 2 Edizione Edilingua srlu, 2014. 204 p.
3. Dai! 1 Corso d'italiano : підручник / S. Vacci et al. Barcellona : Edizioni C casa delle lingue, 2023. 221 p.
4. Lizzadro C., Marinelli E., Peloso A. Parlo italiano. Manuale pratico per stranieri : підручник. Firenze, Milano : Giunti Demetra, 2010. 163 p.
5. Modo imperativo | Уроки італійської від Prima lezione. *Уроки італійської мови від prima lezione*. URL: <https://primalezione.com/urok-54-znayomimos-z-nakazovim-sposobom-v-italiyskiy-movi> (дата звернення: 08.09.2024).
6. URL: <https://italianochefatica.it/uk/nakazovyj-sposib-v-italijskij-movi> (дата звернення: 08.09.2024).